

KÜLTÜR-EKONOMİ-SİYASET: MEDENİYET ÜZERİNE

PROF. DR. SALİH BARIŞIK*
ARŞ. GÖR. TÜRKER ŞİMŞEK**

Giriş

Kültürel yapı ile iktisadi ve siyasi yapı arasındaki ilişki üzerine literatürde birçok tartışma yaşanmış ve bu konu bilim adamlarınca çok yönlü olarak ele alınmıştır. Kültür, siyaset ve ekonomi arasında sıkı bir etkileşimin olduğuna dikkat çekilmiştir. Ekonomik gelişmenin pür ekonomik terimlerle ifade edilmesi nasıl olası değil ise siyasi istikrarın da sadece siyasi söylemlerle açıklanması mümkün değildir. Bu yoğun etkileşimden dolayı özellikle 1970’li yıllardan itibaren iktisat ile siyaseti bir bütün olarak inceleyen “yeni politik iktisat” düşünce tarzı ortaya çıkmıştır (Sayer 2000: 513). Ayrıca, yeni politik iktisat veya ekonomik siyaset düşüncesinde kültürel yapının da önemli bir etken olduğu dikkatlerden kaçmamaktadır.

Kültür ve ekonomi sosyal bir oluşumdur ve bu oluşumun merkezinde insan vardır. İnsan kültürel yapının ve ekonomik oluşumun temel çekirdeğidir. İnsanın dili, dini, gelenek ve göreneklere, yaşayış normları, zihniyeti, ekonominin ve kül-

Kültür ve ekonomi sosyal bir oluşumdur ve bu oluşumun merkezinde insan vardır. İnsan kültürel yapının ve ekonomik oluşumun temel çekirdeğidir.

* Gaziosmanpaşa Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü Öğretim Üyesi.

** Gaziosmanpaşa Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü Araştırma Görevlisi.

türün temel belirleyicisidir. İnsanoğlunun yaşam tarzını oluşturun bu unsurların çok yönlü bir şekilde başarılı etkileşimi, o toplumun refah-mutluluk düzeyinin artması sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Freyer 1977: 190). İnsanoğlunun bu yaşam tarzının başarılı bir şekilde uyumlaştırılmasındaki yönlendirmeler ve yöntemler siyaset alanını oluşturmaktadır. İnsanoğlunu mutluluğa götüren yolda siyaset bilimi de önemli bir araç olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı kültür, siyaset ve ekonominin birbirleri ile olan bağının ve etkileşiminin boyutlarını ortaya koymaktır. Çalışma, dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kültür üzerine, ikinci bölümde ekonomi üzerine ve üçüncü bölümde siyaset üzerine düşüncelere yer verilmiştir. Sonuçta kültür, ekonomi ve siyasetin evrenselliğinin medeniyetlere yolculuğuna dikkat çekmektedir.

1.Kültür Üzerine

Bugüne kadar kültür kavramı üzerinde uzmanlar belirli bir tanımda birleşememişlerdir. Bu fikir farklılıklarının nedeni kültür sözünün çok anlamlı olusunda yatmaktadır. Kroeber ve Kluckhohn 1952 yılında yayımladıkları derlemede kültür sözcüğünün tarihçesine altmış sayfa yer ayırmışlardır. Bu derlemede yer aldığı üzere Türkçede zamanında “ekin” karşılığında kullanılan kültür kavramı, Latin dilinde ekip biçmek anlamına gelen “colere”den türetilmekte ve “culture” kelimesinden gelmektedir (Kroeber Kluckhohn 1952 11-73).

Kültür kelimesi çeşitli coğrafya ve literatürlerde farklı anlamlar ihtiva etmektedir. Örneğin, Fransız literatüründe “irfan” anlamında kullanılırken, Alman literatüründe “medeniyet” kavramını ifade etmek için kullanılmaktadır. Türkçede kültürlü denilince akla gelen nazik, okumuş ve zevkli kavramları da aslında bir Fransız yorumudur. Ünlü yazar Cemil Meriç, kültürün medeniyet ile aynı anlamda kullanılmasının doğru olmadığını, İbn-i Haldun’un da belirttiği üzere medeniyet ve kültürün aynı bütünün iki cephesi olduğunu ve bu iki kavramın “umran” kelimesi altında ancak birleşebileceğini söylemektedir (Hocaoğlu 1999).

Kültür, bir toplumun tarihsel süreç içinde üretilen, kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin bütünü olup bir toplumun kimliğini oluşturur. Kültür, yaşayış ve düşünüş tarzı olarak o toplum diğerlerinden farklılaştırır. Temelde maddi ve manevi öğelerden oluşur ve birbiri ile etkileşim içerisinde. Manevi kültür, inançlar, değerler, semboller, normlar şeklinde tasnif edilebilir. Manevi kültür, bir milleti diğer milletlerden ayırt etme imkânı veren örfler âdetler, davranışlar, ahlak anlayışı, değerler, sosyal normlar ve zihniyet değişiklikleridir. Manevi kültür, kolayca müşahede ve teşhis edilemeyen değerleri, inançları, düşünce tarzlarını ihtiva eder. Maddi kültür ise kısaca manevi kültürün dışındaki kültürel unsurlar olarak tarif edilebilir. Daha başka bir ifadeyle insanların yaptıkları aletler, kullandıkları malzemeler maddi kültürü oluştururken diğerleri manevi kültürü oluşturur.

Kültür oluşumunda yaşanan coğrafyanın da etkisi vardır. Yaşanılan coğrafi koşullar, düşünce tarzından yapılan ekonomik faaliyet gibi pek çok unsura etki eder. Kültür, bireysel davranışları yönlendirerek toplumsal düzeni sağlama, topluma kimlik kazandırma, toplumsal dayanışma, birlik duygusu ve toplumda sosyalleşme sağlamak gibi fonksiyonlar üstlenir. Toplum düzenini sağlama, topluma kimlik kazandırma ve toplumsal dayanışmanın bir başka etkileyicisi olarak siyaset karşımıza çıkmakta ve aynı zamanda kültür, uygulanacak siyasi yönteminde temel belirleyicisi olmaktadır.

Kültürü oluşturan unsurların başında dil gelir. Dil olmadan diğer unsurlar bir araya gelmez. İkinci unsur olan din, kültür içerisinde çok önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle eski devirlerden başlayıp imparatorluklardan millî devletlere geçinceye kadar çok etkin bir faktör olmuştur. Bir milletin yazılı olan veya olmayan kurallarını içeren gelenek ve görenekler kültürün bir parçası olup toplumsal düzenin temel belirleyicisidir. Kültürün önemli bir faktörü olan sanat, bir milleti diğerinden ayıran, o millete özgü duygu ve düşüncelerin ifadesidir. Kültürün bir diğer değişkeni olan dünya görüşü ise bir milletin başka milletlerden farklı olan hayat felsefesidir. Bir milletin fertleri ortak kültür dolayısıyla tutum, zihniyet ve davranış bakımından çeşitli ortak özellikler gösterirler. Sosyal ve ruhi olaylar karşısında fertlerin bu ortak tutum ve davranışları, o milletin dünya görüşünü meydana getirir. Kültürü meydana getiren unsurlardan birisi olan tarih, bir milletin çağlar içindeki yürüyüş ve görünüşüdür. Fertler arasında kader birliğini sağlar. Aynı millete mensup insanlar tarih sayesinde akrabalıklarının farkına varabilirler. Tarih bir milletin nereden gelip nereye gittiğini gösteren kültür unsuru olarak, o milletin hayatında önemli bir yer tutar.

Gökalp, kültür ile medeniyetin birleşme noktasının sosyal hayatlar olduğunu söyler. Sosyal hayat; dinî hayat, ahlaki hayat, hukuki hayat, rasyonel hayat, iktisadi hayat, lisani hayat, fenni hayatın bütünüdür ve hayatlar bütününe medeniyet denilir. Kültür millî olduğu hâlde, medeniyet milletler arasıdır. Kültür yalnız bir milletin dini, ahlaki, hukuki, akli, sanatı, dili, iktisadi ve bilim dünyalarının ahenkli bir bütünüdür. Medeniyet ise birçok millet sosyal hayatlarının ortak toplamıdır. Kültürün yükselmesinden medeniyet doğmaya başlamaktadır. Medeniyet başlangıçta millî kültürden doğduğu hâlde, sonradan komşu milletlerin medeniyetinden birçok kurumlar almaktadır (Kongar 1996: 65-66).

Aynı millete
mensup
insanlar tarih
sayesinde
akrabalıklarının
farkına
varabilirler.

Medeniyet yöntem sayesinde ve bireysel teşebbüslerle meydana gelmektedir. Medeniyet yöntemle yapılan ve taklit aracılığıyla bir millettten diğer millete geçen kavramların ve tekniklerin toplamıdır. Bu yüzden kültür duygulara dayanırken medeniyet özellikle bilgilerden oluşmaktadır. Gökalp'a göre, her medeniyet ayrı bir sistemi ifade etmektedir. Bu sistemlerin kendine özgü mantığı ve dünya görüşleri bulunmaktadır. Bu yüzden medeniyetlerin birbirleri ile karışmaları söz konusu değildir. Bir millet tarihinin farklı dönemlerinde farklı medeniyetlere mensup olabilir, ancak birbirine zıt medeniyetler aynı toplum içinde

İnsanın dünyaya geliş amacı nedir ve yaşantısı nereye gidecektir? Bu soruların cevabı kişinin kendi iç dünyasında yatmaktadır. İnsanın ruh hâli bu cevapları etkileyen bir unsurdur.

yan yana yaşayamaz ve birbirleriyle de uzlaşmazlar. Bu farklı sistemlerin geniş ölçekli dışsal değişim mekanizmaları olarak yorumlandığı anlaşılmaktadır (Gökalp 1976: 25-34).

Gökalp'a göre, medeniyet, herkesin kolayca paylaştığı bilimsel düşünce, eser ve değerlerden oluştuğu için bu anlamda ortak payda olarak düşünülebilir. Buna karşılık kültür ise tabii ve millîdir, her milletin maddi-manevi özelliklerine göre farklılaşır, dolayısıyla ne paylaşılabilir ne de başka kültürle değiştirilebilir. Millî kültür hissî bir kültürdür. Daha çok akla dayanan bir bütün gibi görülen medeniyet ise fikirlerden oluşmaktadır (Çelik 2006).

Ünlü iktisatçı Karl Marx da kültürü "Doğanın oluşturduklarına karşılık, insanoğlunun meydana getirdiği her şey" olarak tanımlamaktadır (Zvorkine 1967). Aslına bakılırsa Marx bu söylemi ile kültürün değil, kültürel içeriğin bir tanımını

vermektedir. Birçok tanımı olduğundan bahsettiğimiz kültür sözcüğünün Güvenç (2005) tarafından dört ayrı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Bu ayırma göre; Bilim alanındaki kültür: *Uygarlıktır*. Beşerî alandaki kültür: *Eğitim sürecinin ürünüdür*. Estetik alanındaki kültür: *Güzel sanatlardır*. Teknoloji ve biyoloji alanındaki kültür: *Üretme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirmedir*. Bu dörtlü ayırım günümüz yaşantısını daha iyi yansıttığını söyleyebiliriz. Kültür kavramının genel olarak tanımlarını yaptıktan sonra birbirleri ile yakın ilişkileri olan ekonomi ve kültür arasındaki etkileşimden söz etmek faydalı olacaktır.

2. Ekonomi Üzerine

Tüm sosyal bilimlerde olduğu gibi iktisadi olayların odağı da insandır. İnsanoğlu hem bir sebep hem de bir sonuç olarak göze çarpmaktadır. Dünyada her şey insan unsuru ile başlamakta ve insan unsuru ile son bulmaktadır. *İnsanın dün-*

yaya geliş amacı nedir ve yaşantısı nereye gidecektir? Bu soruların cevabı kişinin kendi iç dünyasında yatmaktadır. İnsanın ruh hâli bu cevapları etkileyen bir unsurdur (Nola ve Irzik 2005: 27-30). İnsan canlı bir varlık olması nedeniyle tatmin olmayan bir özelliği sahiptir ve istekleri süreklilik göstermektedir. İnsanın dünyaya gelir gelmez istekleri başlar ve yaşamı süresince devam eder. Bu istekler iktisat literatüründe ihtiyaçlar olarak adlandırılmaktadır. İhtiyaçlar sürekli tekrarlanan özellik gösterdiği gibi tamamen yeni bir ihtiyaç olarak ortaya çıkabilmektedir. İnsanın sınırsız gereksinmelerinin bir kısmı yaşamını devam ettirmesi için zorunlu iken bir kısmı zorunlu olmayan özellik gösterir. Yeme, içme, giyme gibi doğumla başlayan ihtiyaçlar zorunludur. Eğlence ve barınma gibi zorunlu olmayan ihtiyaçların çeşitliliğinin ve kapsamının her geçen gün artması gereksinmeleri sınırsız kılmaktadır.

İnsanoğlu gereksinmelerini karşıladıkça zevk ve haz duyarak ruh hâli ve motivasyonu olumlu yönde etkilenir. İhtiyaçlarını karşılanmadıkça üzüntü ve keder duyar. Hatta zorunlu olan ihtiyaçlarını karşılanmadıkça hayatının devamı tehlikeye girer. Bu gereksinmelerin sınırsızlığı nedeniyle insanoğlu hep talepte bulunmaktadır. Bu taleplerini karşılayabilmek için de kendisinin bir bedel ödemesi gerektiğini bilerek bir çaba harcamaktadır. Bu çaba sonucunda insanlar emek, toprak, sermaye faktörlerini bir araya getirerek üretim sürecine dahil olmaktadır. İnsanoğlunun yapmış olduğu sınırsız gereksinimlerini kıt kaynaklarla karşılama çabası ekonomi olarak tanımlanmaktadır (Dinler 2010).

Gereksinmeler farklı bakış açısına göre çeşitli şekilde sınıflandırılabilir. Sosyolojik açıdan genel bir değerlendirme yaparsak maddi ihtiyaçlar ve manevi ihtiyaçlar şeklinde ayrılabilir. Maddi ihtiyaçların tatmini insanın refah seviyesinin arttığı anlamındadır. İnsanların manevi ihtiyaçları karşılandıkça insan din unsurunu da içeren kültürler çerçevesinde mutluluk elde eder (Güvenç 2005). İnsanlar manevi ve maddi ihtiyaçlarını nasıl tatmin edecektir? Üretim kimin için, hangi yöntemlerle, ne kadar ve nerede yapılacaktır? Bu sorular iktisat biliminin temelidir ve ekonomi bilimi bu sorularından cevabından oluşur. Bu sorulara kimin cevap vereceği iktisadi sistemleri oluşturmaktadır. Bu soruların cevabı fiyat-piyasa mekanizmasına bırakılırsa serbest piyasa ekonomisi, devlet otoritesine bırakılırsa kumanda ekonomisi, karışık bir düzene bırakılırsa karma ekonomik sistemi oluşturmaktadır. Bu sistemleri isleyiş mekanizması da siyaset biliminin kapsama alanına girmektedir.

İnsanların manevi ihtiyaçları karşılandıkça insan din unsurunu da içeren kültürler çerçevesinde mutluluk elde eder.

İnsanların tek başına yaşaması fitratlarına aykırıdır. Bu yüzden insanoğlu toplu hâlde yaşamaktadır. Toplu yaşantı olduğu sürece cemiyetler ve milletler meydana gelir. Söz konusu milleti oluşturan insanların maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılanma usulünde farklılıklar mevcuttur. Bu ihtiyaç karşılamadaki usul farklılıkları kültürü oluşturur. Milletlerin düşünce, yaşayış düzenine göre şekillenen manevi ihtiyaçların (dil, din, örf ve âdet vs.) karşılanış biçimleri bize kültürü verir (Sargut 2001: 85). Genel anlamda gıda, barınma, giyim, sağlık, güvenlik ve eğitim ihtiyaçlarını barındıran maddi ihtiyaçlar ise evrenseldir. Bu ihtiyaç kategorisinde temel gereksinimler değişmez. Yalnızca temel gereksinimlerin çeşitleri, şekilleri veya güzellikleri değişir. Örneğin insan bir barakada yaşayabileceği gibi bir villada da hayatını idame ettirebilir. Yine benzer şekilde kişi sade bir

Afrika ve gelişmekte olan bazı ülkelere yapılan maddi yardımlar ve alınan olumsuz sonuçlar kalkınmada önemli faktörün sosyal ve kültürel gelişme olduğunu ortaya çıkarmıştır.

ekmek ile karnını doyurabileceği gibi İstanbul Boğazi'nde lüks bir lokantada da yemeğini yiyebilir (Zaim 1977). Maddi ihtiyaçlarda teknolojinin önemi çok büyüktür. Teknolojide kat edilen yol insanoğlunun maddi ihtiyaçlarının çeşidini arttırmakta, şeklini güzelleştirmekte ve eskiye nazaran iyi yönde bir farklılık oluşturmaktadır.

Diğer yandan insanoğlunun maddi ihtiyaçlarının yanında manevi ihtiyaçlarının da karşılanması gerekir. İnsan hem maddi hem de manevi ihtiyaçlarını tatmin etmeyi arzular. Bahsedilen bu iki tür ihtiyaç birbirleriyle karşılıklı bir etkileşime sahiptir. Örneğin, manevi ihtiyacı tatmin olmayan bir insanın ruhen sıkıntıya düşer. Ruhsal sıkıntılardan fiziksel sıkıntılara doğru bir geçiş başlar (Zaim 1977).

İnsanın maddi ve manevi hayatı ile kültürel yaşantısı birbirleri ile yakın ilişkilidir. İnsanlardan oluş-

muş toplum da bu nedensellik bağlantısını içerir. İktisadi kalkınma açısından da kültürel, maddi ve manevi yapı önem arz etmektedir. İktisadi olarak kalkınmak için öncelikle sosyal ve kültürel kalkınmanın gerçekleştirilmesi gerekir (Rostow 1990). Rostow' un bu görüşü günümüzde büyük oranda kabul görmektedir. Sosyal ve kültürel gelişmenin sağlanmadığı ekonomik açıdan zor durumda olan ülkelere yapılan yardımlardan beklenen başarı gerçekleşmemektedir. Özellikle, Afrika ve gelişmekte olan bazı ülkelere yapılan maddi yardımlar ve alınan olumsuz sonuçlar kalkınmada önemli faktörün sosyal ve kültürel gelişme olduğunu ortaya çıkarmıştır. Kısacası ekonomik kalkınmayı sağlayacak unsur insandır. Öyleyse insanoğlu her konuda kendini geliştirmesi gerekmektedir. Toplumun kültürel zenginliği ekonomik kalkınmanın gerçekleşme olasılığını arttırmaktadır.

Kültür ve ekonomik gelişim arasında iki yönlü bir ilişki vardır (Serin 1973). Son dönem büyüme modellerine kültür kavramı da bir değişken olarak eklenmesine karşın, kültür ve ekonomi arasındaki ilişkinin kuvvetini belirleyen unsurun da siyaset olduğunu söyleyebiliriz.

Buraya kadar yazılanlardan insanoğlunun üç temel hedefinin varlığı ön plana çıkmaktadır. Bunlar, maddi ve manevi ihtiyaçların tatmini, ekonomik kalkınma ve ekonomik istikrardır (Thompson, vd. 2005: 1-23). İktisadi kalkınma kabaca daha çok mal üretebilme anlamına gelmektedir. Bir başka ifade ile malların kalite, şekil ve miktar bakımından çoğaltılmasıdır. Ekonomik kalkınmanın ilk aşaması iktisadi büyümenin sağlanmasıdır. İktisadi büyüme sağlandıktan sonra ikinci aşamada ise bu büyümeden tüm toplumun yararlanabilmesini sağlamaktır. Bu aşamada gelir dağılımının düzenlenmesi, ekonomik bakımdan toplumun refah düzeyini arttırmada büyük öneme sahiptir. (Jones 2001:137-144). Üçüncü amaçta belirtilen ekonomik istikrar nasıl sağlanacak? Bu sorunun cevabı istikrardan ne anladığımıza göre değişebilir. İstikrar kelimesinden daha çok fiyat istikrarı kastedilmektedir. Enflasyon önlenerek paranın iç istikrarı sağlanırken döviz karşılıklı yerli paranın değerini koruyarak da paranın dış istikrarının sağlanması gerekir. İstikrarın sağlanması esnasında işgücü ve mal piyasalarının da bulunduğu üzere dengede olması gerekir. Mal ve iş gücü piyasalarındaki dengeyi iktisadi politikalar ile sağlamak kolay değildir (Han ve Kaya 2003:168). Kültürel ve siyasi yapının da iktisadi politikalara tesir ederek piyasalardaki dengeyi etkilediği bir gerçektir.

3.Siyaset Üzerine

Siyasi partilerin seçim dönemindeki programlarına bakıldığında milliyetçi, muhafazakâr, adalet yanlısı, hukuka, temel hak ve özgürlüklere saygılı, serbest piyasa ekonomisi yanlısı ve sosyal politika taraftarı gibi söylemler yer almaktadır. Bunlardan milliyetçilik ve muhafazakârlık gibi bazı hedefler kültür politikasına girerken adalet ve serbest piyasa ekonomisi gibi hedefler iktisadi politikalarla ilgilidir. Hedeflenen unsurların çoğunlukla topluma pozitif yönde etkileri beklenmesine rağmen, uygulamada bu etkilerin gerçekleşme oranı zayıflayabilmektedir. Bu gerçekleşme oranındaki zayıflama hedefleri uygulamaya koyan siyasetçilerden yani insanların uygulama dirayetsizliğinden veya isteksizliğinden kaynaklanmaktadır. Bir açıdan bakıldığında başarısızlık bir ülkenin her alanındaki sistem yetersizliği veya sistemin işleyişindeki verimsizlikten kaynaklanmaktadır.

Demokratik parlamentolarda partiler ve siyasetçiler oy ile işbaşına gelir. Her parti oy kaygısı taşıdığından dolayı kendini toplumda tercih edilebilir duruma getirmek ister. Bunun için de seçim öncesinde vaatlerde bulunur. Örneğin, oy potansiyeli yüksek olana kesimleri etkilemek amacıyla iktidar olduğumuz takdirde

“Şu tür ihtiyaçlar karşılanacaktır veya şu sorunlarınıza çözüm bulunacaktır.” gibi ifadeler kullanırlar. Bu popülist politikalar devletin harcamalarını arttıracaktır. Oy amacıyla verilen bu vaatler nedeniyle yapılan bu harcamalar halkın geliri üzerine kısa dönemde olumlu etki yaparken uzun vadede olumsuz etkiler meydana getirecektir. Şöyle ki, kısa dönemde halkın gelirini artırmak için tüketim harcamaları teşvik edilirken tasarruflar azaltılmış olur. Gerçek olan ülkelerin uzun vadede kalkınma sağlayabilmek için tasarruf düzeylerini artırması gerektiğidir (Dobb 1981:115-130). Günümüzde hızla büyüyen ülkelerin tasarruf düzeylerinin de büyüdüğü dikkati çekmektedir.

Popülist politikalar sonucu halkın gelirinin arttırılması belli bir süre sonra fiyat artışı baskısı yapmakta ve enflasyon başlamaktadır. Talep itişli bir ekono-

Popülist politikalar sonucu halkın gelirinin arttırılması belli bir süre sonra fiyat artışı baskısı yapmakta ve enflasyon başlamaktadır. Talep itişli bir ekonomik sistem tercih edildiğinde ülke tüketim toplumu hâline gelmektedir.

mik sistem tercih edildiğinde ülke tüketim toplumu hâline gelmektedir. Bu yalnızca gelişmiş ülkelerin yürütebileceği bir aşamadır. Ürettiğinden çok tüketen az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler için bu durumu sürdürme olası olmadığı gibi gelişmiş ülkelerden sürekli mal satın alarak bağımlı ülke konumunda kalmaktadırlar. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin tüketim seviyelerinin azalması gelişmiş ülkelerin dış ticaretini de olumsuz etkileyebileceği için bu bağılılığın nispeten karşılıklı olduğunu da söyleyebiliriz.

İktisadi kalkınmada yalnızca tasarruf düzeyinin arttırılması değil aynı zamanda bu tasarrufların verimli ve etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak da gereklidir. Bunun yanında tarım, sağlık, eğitim ve turizm gibi temel sektörlerinde dengeli olarak ge-

lişmesi, fiyat istikrarı ve dış ticaret dengesinin korunması gibi hedefler de iktisadi kalkınma için önem arz eden ve genellikle parti programlarında yer alan hedeflerdir. Ancak bu hedefleri uygulayacak olan da insandır. Öyleyse iktisadi ve siyasi konular ile kültür birleşmektedir. Örneğin iktisadi kalkınmanın sağlanabilmesi için öncelikle siyasi istikrarın ve refah ortamının sağlanması gerekmektedir (Miller 1997). Siyasi güven ve istikrarın kalkınmayı getirdiği bilinmektedir.

Siyaset, yalnızca iç politikadan oluşmamaktadır ve daha geniş bir daireyi oluşturan dış politika da bir etkendir. Dış politikaların iç politikalara göre daha uzun dönemli oluşturulması gerekmektedir. Ülkeler dış politikalarını toplum yapısı, bulunduğu coğrafya, tarihsel geçmiş, kültürel düzey, ekonomik durum gibi pek çok faktöre bağlı olarak oluşturmaktadır. Geniş bir perspektiften bakıldığında

gerek iç gerek dış ticaretin amacı kendi toplumunu mutlu etmek refah düzeyini artırmaktır. Örneğin, Türkiye'nin geçmişten devir aldığı bir kültürel mirası, 1923 yılından günümüze kadar izlemiş olduğu ve giderek serbest piyasa ekonomisine yaklaşan bir ekonomik sistemi, dünyada giderek daha etkin olma düşüncesini hedefleyen bir dış politika anlayışı mevcuttur. Bu amaçla yapmış olduğu Avrupa Birliğine girme hedefinin ekonomik, siyasi ve kültürel yansımaları bulunmaktadır.

Sonuç

Sosyal bir varlık olan insanoğlu kısıtlı yaşam süresine sahiptir. Bu kısıtlılığa rağmen yeryüzünün en akıllı yaratığı olması nedeniyle dünyanın tartışmasız tek hâkimidir. Bireysel yaşamdan toplumsal-düzenli yaşama geçiş evresi geçirmiştir. Bu hâkimiyetiyle birlikte refah-mutluluğunu en üst düzeye çıkarma çabası içerisinde. Mutluluk için dünyanın sahip olduğu kıt kaynaklar ile sınırsız ihtiyaçlarını en üst düzeyde karşılamayı amaçlamaktadır. Bu amacına ulaşmada birtakım araçlar üretmiştir. Bu araçlar ekonomi, kültür, siyaset gibi dar bir sınıflamaya tabi tutulabilir ve sınıflama bakış açılarına göre farklılaşabilir.

İnsanoğlu, kendini mutlu edecek ihtiyaçlarını en üst düzeyde karşılayabilmede, üretim, tüketim, bölüşüm, gelir dağılımı, kamu ekonomisi, para, uluslararası ekonomi vb. konuları içeren ekonomi bilimini araç hâline getirmiştir. Bireycilikten toplumsal düzenine geçiş için sahip olması gereken maddi-manevi özellik ve kimlik için kültürü araç hâline getirmiştir. Toplumsal düzen için sistemin oluşumu, işleyişi, toplumsal amaçlarının en üst düzeye ulaşması ve her alandaki kazanımların devamı için siyaseti araç hâline getirmiştir. Bir toplumun hedeflerini gerçekleştirmede sıralanan üç araçtaki başarısının en üst düzeye ulaşması, diğer toplumlar tarafından kabul görmesi ve evrensel nitelik kazanması medeniyeti oluşturmaktadır. Medeniyet, tüm toplumların en uzun vadeli hedefi olmalıdır. ■

Kaynakça:

- Çelik, Celaleddin (2006), "Gökalp'in Bir Değişim Dinamiği Olarak Kültür-Medeniyet Teorisi", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 21, Yıl: 2006/2, 43-63.
- Dinler, Zeynel (2010), *İktisada Giriş*, 16. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi.
- Ergül Han, Eyten Aysen Kaya (2003), *İktisadi Büyüme ve Kalkınma*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Freyer, H. (1977), *İctimai Nazariyeler Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Gökalp, Ziya (1976), *Türkçülüğün Esasları*, 1.Baskı, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güvenç, B. (2005), *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hocaoğlu, D. (1999), Elitler ve Halk; Kültür ve Siyaset. *Köprü Dergisi* .

- Jones, Charles I. (2001), *İktisadi Büyümeye Giriş*. çev: Sanlı Ateş, İsmail Tuncer. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Kroeber, A.L. ve C. Kluckhohn (1952), *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*. USA: Peabody Museum of Archaeology & Ethnology, Harvard University, Vol 47(1), 1952, VIII, 223.
- Kongar, Emre (1996), *Türk Toplum Bilimcileri*, 3. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Miller, G. (1997), The Impact of Economics on Contemporary Political Science. *Journal of Economic Literature*, 1173-1204.
- Nola R., ve G. Irzik. (2005), *Philosophy, Science, Education and Culture*. Dordrecht, Netherlands: Springer.
- Rostow, W. (1990), *The stages of economic growth: a non-communist manifesto*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sargut, A. S. (2001), *Kültürler Arası Farklılaşma ve Yönetim*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Sayer, S. (2000), Issues in New Political Economy: An Overview. *Journal of Economic Survey*, (5)14 s. 513 - 526.
- Selik, M. D. (1981), *Kapitalizm Sosyalizm Az Gelişmiş Ülkeler ve Kalkınma*. Ankara: Ankara Üniversitesi, SBF.
- Serin, N. (1973), *Dış ticaret siyasetinin iktisadi kalkınma üzerindeki etkisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Thompson M. Grendstad G. and Per Selle (2005). *Cultural Theory as Political Science*. London: Routledge.
- Zaim, S. (1977), *Çalışma Ekonomisi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Zvorikine, A. (1967), Some Problems of The Theory of Culture. *Journal of World History*, 346-392.